پارتيانىڭ 100 جىلدىق كۇرەس باربسنان اقىل ـ پاراسات جانە كۇش ـ قۇۋات قابىلدادى

(باسى 1 ـ بەتتە)

11 ـ ايدىك 29 ـ كۇنى پارتيا 19 ـ كەزەكتى ورتالىق كوميتەتى التىنشى جالپى ءماجلىسىنىڭ رۇحىن ۇيرەنۋ، دايەكتىلەندىرۋ جونىندەگى اۋتونوميا‌لى رايونىنىڭ ۇگىت لەكسيا ۇيىرمەسىنىڭ باياندا‌ما جاساۋ ءماجلىسى سانجى قالاسىندا وتكىزىلدى. اۋتونوميالى رايونىنىڭ ۇگىت لەكسيا ۇيىرمەسىنىڭ مۇشەسى، اۋتونوميالى رايوندىق پارتكوم پارتيا تاريحى جانە حۇجات ـ ماتەريال زەرتتەۋ مەكەمەسىنىڭ باستىعى جيا پىك ۇگىت لەكسيا بايانداماسىن جاسادى، بايانداما ءماجلىسى بەينە ەكران فورماسىندا سانجى وبلىسىنىڭ ءارقايسى اۋدان، قالالاردىنا (باقشا رايونى)، اۋىل ـ قالاشقتارىنا دەيىن (ءمالى) اشلدى.

بايانداما جاساۋ ماجلىسسنده جيا پىك پارتيانىڭ 100 جىلدىق كۇرەسىنىڭ اۋەلگى ماقساتىن، بورىشىن جانە كەلەلى تابستارىن، جۇگىگوشا سوتسياليزمنىڭ جاڭا داۋىردەگى تاريحي تابستارى مەن تاريحي وزگەرىستەرىن، پارتيانىڭ 100 جىلدىق كۇرەسىنىڭ تاريحي ءمانى مەن تاريحي تاجريبەلەرىن جەتە تانۋ، سوندا‌ي ـ اق پارتيانىڭ 100 جىلدىق كۇرەسى باربسنان اقىل ـ پاراسات جانە كۇش ـ قۇات قابىلداۋ سياقتى جاقتاردان جالپى ءماجلىس رۇحىن جۇيەلى بايانداندى، ماجلىسكە قاتىناسقان پارتيا مۇشەلەرى، كادرلار تەرەڭ تولاندى. بايانداما جاساۋ ءماجلىسى ايا‌قتالعانىنان كەيىن، جيا پىك شينجياڭ شينحۇي قىزىل ەستەلەر مۇراجايى، سانجى نان كاسىپ سالاسى ماديەنيەت ـ سايا‌حات شاعىن قالاشعى سياقتى جەرلەرگە بارىپ، جالپى ءماجلىس رۇحىن ويداعىداي ۇيرەنۋ، ويدا‌ـعدا‌ي ۇگىتتەۋ، ويداعىداي دايەكتىلەندىرۋ جونىندە نەگىزگى ساتىداعى پارتيا مۇشەلەرىمەن، كادرلارمەن، بۇقارامەن بقالداسا پىكىر الۋىستىرىدى.

”ۇگىت لەكسيا بايانداماسى ءبىزدىڭ جالپى ءماجلىس رۇحىن تۇسىنۋىمىزگە جاڭا تۇرعى اشىپ، جاڭا وي جەلسىن ازىرلەدى“. سانجى وبلىستىق جاستار وداعى كوميتەتى باتىس بولىك جوسپارى ءرىكتىسى لي جياحۇي تەرەڭ اسەرمەن بىلاي دەدى: جالپى ءماجلىس رۇحىن ۇيرەنۋدىڭ، ۇگىتتەۋدىڭ، دايەكتىلەندىرۋدىڭ ساياسي نىتاسىن بۇقارا ۇگىشن جاقسى ءىس دىستەۋدىڭ، ناقتى ءىس تىندىرۋدىڭ، قيىن ءىستى شەشۋدىڭ ءىس جۇزىندىك ارەكەتىنە اينالدىرىپ، اۋەلگى ماقساتتى، بورىشتى قۇلشىنا امالياتتا ايگىلەيمىن.

11 ـ ايدىك 29 ـ كۇنى تۇستەن بۇرىن پارتيا 19 ـ كەزەكتى ورتالىق كوميتەتى التىنشى جالپى ءماجلىسىنىڭ رۇحىن ۇيرەنۋ، دايەكتىلەندىرۋ جونىندەگى اۋتونوميالى رايونىنىڭ ۇگىت لەكسيا ۇيىرمەسىنىڭ باياندا‌ما جاساۋ ءماجلىسى قۇمل قالاسىندا وتكىزىلدى. اۋتونوميالى رايونىنىڭ ۇگىت لەكسيا ۇيىرمەسىنىڭ مۇشەسى، شينجياڭ ماديەنيەت ۇيىرمەسىنىڭ ورىنباسار شۇجيى، مەكتەپ باستى‌ـعى قايسار ابدۇكەرىم ۇگىت لەكسيا بايانداماسىن جاسادى. ول بايانداما‌دا جالپى ءماجلىستىڭ اشلۇدـ نىك، قارا‌ردىڭ جاسالۇنىنىڭ كەلەلى ءمانىن ايقىن ءتۇسىندىرىپ، جالپى ءماجلىس قول جەتكىزگەن كەلەلى جەتىستىكتەردى، جاساعان كەلەلى ورنالاسىتىرۇلاردى ءتۇسىندىرىپ، پارتيانىڭ 100 جىلدىق كۇرەسىنىڭ كەلەلى تابستارى مەن تاريحي تاجريبەلەرىن، اسىرەسە، جاڭا داۋىردەگى پارتيا مەن مەملەكەت دستەرى قول جەتكىزگەن تاريحي تابستاردى، تۇلعان تاريحي وزگەرىستەردى جانە جيناقتالعان جاڭا تاجريبەلەردى بايانداندى، ماجلىسكە قاتىناسقان پارتيا مۇشەلەرى، كادرلار ـ بۇقارا مول اسەرگە بولەندى.

ۇگىت لەكسيانى زەر سالا تىڭداعانىنان كەيىن، قۇمل قالالىق پارتكومنىڭ شۇجيى لي چىڭحۇي مىنالاردى ءبىلدىردى: بۇكىل قالادا جوعارىدان تومەنگە دەيىن پارتيا 19 ـ كەزەكتى ورتالىق كوميتەتى التىنشى جالپى ءماجلىسىنىڭ رۇحىن ۇيرەنۋدى، ۇگىتتەۋدى، دايەكتىلەندىرۋدى كەزەكتەگى جانە مۇنان كەيىنگى ءبىر مەزگىلدەگى كەلەلى ساياسي مىندەت ەتىپ، ۇيرەنۋ، ۇگىتتەۋ، ۇگىت لەكسيا، زەرتتەۋ ـ تالقى سياقتى ءتۇرلى قيمىلدارـدى كەڭىنەن، دشكەرلەي ورىستەتپ، ورنىقتىلىق، داۋ قىزمەتتەرىن تىڭعىلىقتى دستەپ، شىن ماننده جالپى ءماجلىس رۇحىن ءىس دستەپ، ناتيجە شەعارۇدىڭ قوزعاۋشى كۇشنە اينالدىرىپ، پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ شەشىمدەرىنىڭ، ورنالاسترۇلارىنىڭ قۇمىلدا تياناقتانىپ تامىر تارتۇىنا شنايى كەپلدىك ەتەمز.

ما جيانجۇن:

ادالدىق رۇحىمەن ءومىردىڭ ايبىندى جىرىن جازدى

قاھارماندار شەجىرەسى

□ انار بۇلت / شينجياڭ گازەتىنىڭ ءتىلشىسى گو لياڭ

1994 ـ جىلى 3 ـ ايدىك 19 ـ كۇنى كەش كۇندەگىدەي ۇستەمە قىزمەت دستەپ جاتقان كۇـيەۇن كۇتپ وتىرعان ما شياۇحۇڭ ما جيانجۇننىڭ قۇربان بولعان حابارىن ەستيتىننن ويلاماعان ەدى. ”جايشىلقتا سونشاما كوپ مىندەت اتقارۇعا كەتسەدە، امان ـ ەسەن قايتپ ورالۇشى ەدى ءوي؟“ ما شياۇحۇڭ وسلاردى ەسىنە العاندا، كۇنى بۇگىنـگە دەيىن قابىلداعسى كەلمەيدى.

ما جيانجۇن ءتىرى كەزىندە ماناس اۇداندىق قوعام حاۇپسىزدىگى مەكەمەسى قالاشق ساقشى بولىمشەسىنىڭ ورنباسار باستىعى بولاتىن، قۇربان بولاردان بلگەرى ول ەندى عانا تاسقىن اپاتىنان ساقتانۇ مىندەتىن ورىنداپ قايتقان ەدى. ساقشى بولىمشەسىنىڭ قاقپاسى الدىندا مالمەدۇ ايپاراتىنىڭ بەزىلدەگەن داۇسى سارناي جونەلدى، قاتەرلى جاعداي سيگنالى سول ماڭداعى ساۇدا دۇكەننەن كەلگەن ەدى. ول دەرەۇ حالق ساقشسى ۋاڭ گونيڭدى ءرتپ سول جەرگە بارىپ، ەكى ۇرىنى ساۇدا دۇـكەننىڭ ىشنە قاماپ الادى.

ما جيانجۇن تاستاي قاراڭعى ۇيگە اتلىپ كەـرەدى، بۇزاقى قولىنداعى پىشاعىن ارلى ـ بەرلى سىلتەگەندە، وعان پىشاق ءتيمپ جاراالانادى. ەكى بۇزاقى ەسكتەن اتلىپ شىعىپ قاشا جونەلگەندە، ما جيانجۇن جاراقاتىنىڭ اۇرعانىنا قاراماستان، ولاردى 120 مەتردەن استام جەرگە دەيىن قۇپ بارا‌ـدى، بۇزاقىلارمەن السقاندا ونىڭ جەلكەسىنە تاعى ءبىر پىشاق تيەدى، ەكى بۇزاقى ستىلپ قاشا جونەلەـدى. ول سوڭىنان قۇپ بارىپ بۇزاقىلارمەن قيان ـ كەسكى ايقاسادى. جاراانپ قالعان ۋاڭ گونيڭ سوـڭىنان جەتپ ونى سۇيەي بەرگەندە، ما جيانجۇن وعان: ”ماعان قارايلاما، تەز بارىپ بۇزاقىلاردى ۇستا“، ـ دەيدى.

جاراقاتى وتە اۇىر بولعاندىقتان ما جيانجۇن دەلو تۇلعان جەردە قۇربان بولادى، سول شاقتا نەبارى 35 جاستا عانا ەدى.

بار نىتاسن حالىقتا قىزمەت وتەۇگە ارنادى

ما جيانجۇن 1977 ـ جىلى 5 ـ ايدا قىزمەتكە قاتىناسقان، 1987 ـ جىلى 11 ـ ايدا جۇگگو كومۇنيستىك پارتياسنا مۇشە بولعان، كەزىندە دلـگەرىندى ـ كەيىندى ماناس اۇداندىق قوعام حاۇپـسىزدىگى مەكەمەسى قلمىستىق ىستەر ساقشى اترەـتىنىك باستىعى، گۇاڭدۇڭدي ساقشى بولىمشەسىنىك ورنباسار باستىعى، قالاشق ساقشى بولىمشەسىنىك ورنباسار باستىعى سىندى مىندەتتەردى وتەـپ، داڭقپەن ءبىر رەت 3 ـ دارەجەلى ەڭبەك ءسىگـدى، بۇزاقىلارمەن السقاندا ونىك جەلكەسىنە تاعى ءبىر پىشاق تيەدى، ەكى بۇزاقى ستىلپ قاشا جونەلەـدى. ول سوڭىنان قۇپ بارىپ بۇزاقىلارمەن قيان ـ كەسكى ايقاسادى. جاراانپ قالعان ۋاڭ گونيڭ سوـڭىنان جەتپ ونى سۇيەي بەرگەندە، ما جيانجۇن وعان: ”ماعان قارايلاما، تەز بارىپ بۇزاقىلاردى ۇستا“، ـ دەيدى.

جاراقاتى وتە اۇىر بولعاندىقتان ما جيانجۇن دەلو تۇلعان جەردە قۇربان بولادى، سول شاقتا نەبارى 35 جاستا عانا ەدى.

بار نىتاسن حالىقتا قىزمەت وتەۇگە ارنادى

ما جيانجۇن 1977 ـ جىلى 5 ـ ايدا قىزمەتكە قاتىناسقان، 1987 ـ جىلى 11 ـ ايدا جۇگگو كومۇنيستىك پارتياسنا مۇشە بولعان، كەزىندە دلـگەرىندى ـ كەيىندى ماناس اۇداندىق قوعام حاۇپـسىزدىگى مەكەمەسى قلمىستىق ىستەر ساقشى اترەـتىنىك باستىعى، گۇاڭدۇڭدي ساقشى بولىمشەسىنىك ورنباسار باستىعى، قالاشق ساقشى بولىمشەسىنىك ورنباسار باستىعى سىندى مىندەتتەردى وتەـپ، داڭقپەن ءبىر رەت 3 ـ دارەجەلى ەڭبەك ءسىگـ

رەپ، 2 رەت ماراپاتتالعان. قۇربان بولعاننان كەيىن بۇكىل مەملەكەتتىك قوعام حاۇپسىزدىگى جۇيەسى بويىنشا 1 ـ دارەجەلى قاھارمان ۇلگى اتاـعى تولقتاپ بەرىلدى.

ما شياۇحۇڭنىڭ ساناسىندا ما جيانجۇن وتە قاربالاس ادام، 10 ـــ 15 كۇن بويى ۇيگە قايتپـ كورمەۇى قالىپتى جاعداي. ”ءبىر جولى ۇيگە قايتاـرىندا ول ەسىك الدىنداعى قول اربا‌عا سۇيەنىپ تۇرىپ ءۇستى ـ باسىنداعى لاي ـ باتپاقتاردى قاعىپ تاستاپ قول اربانىڭ ۇستىندە ەرىكسىزدەن ۇيقتاپ قالىپتى“. سول كورىنىستى ەسىنە العاندا ما شياۇحۇڭنىڭ كوزىنەن جاس پارلادى.

ما شياۇحۇڭ ءبىر جولعى شاعىنعا قاراعان ءتۇنى، ءبىر مالشىنىڭ اتى جوعالىپ كەتكەنىن ەستـتىگەن ما جيانجۇننىڭ تاماقتا دا قاراماستان، موتوتسيكلىن مىنە سالا ءىز قۇالاپ، شىحىزدان ساۇاننىڭ ءبىر قىستاعىنا دەيىن قۇپ بارىپ، شاعاـنىڭ 1 ـ كۇنى تاڭعى ساعات 6دا دەلو قىلمىستسىن قولعا تۇسىرگەنىن ەسىنە الدى.

”سول كەزدە ونىڭ بەتى سۇڭقتاى ءۇسىپ دومبـىعپ كەتپتى، اۇزىنىڭ ماڭايىنا، قاستارىنا مۇز ـ قىراۇ قاتپ قالعان ەدى“، ـ دەدى ما شياۇحۇڭ.

قىلمىستق توپ ىشنە جالعىز ءوزى جاسىرىن كىردى

سول كەزدە ماناس اۇدانى قالاشعى وڭىرىندە قوعامدىق جاعداي كۇرەدەلى بولىپ، دەلو تۇلۇ سالىستىرماسى تۇتاس اۇداننىڭ 53%ىن ۇستايتىن، اۇداندىق قوعام حاۇپسىزدىگى مەكەمەسى پارتكومى ما جيانجۇندى قالاشق ساقشى بولىمشەسىنىڭ ورنباسار باستىعى ەتىپ تاعايىندايدى، ول مىندەت وتەگەن 7 اي ۋاقىتتا ـ اق قوعام اماندىعىن جونگە سالۇ كورـنەكتى جاقسارادى. جەرگىلىكتى ورىندا: ”قىلمىستى ەلەمەنتتەر ما جيانجۇننىڭ اتىن ەستىگەندە ـ اق زارە ـ قۇتتارى قاشادى“ دەگەن ءسوز تاراعان.

كولىككە وترۇدى سلتاۇراتپ كولىك ۇرلاۇ قىلمىستسىن توسقاۇلداۇ؛ ساۇداگەر بولپ جاسانپ قىلمىس كۇماندىسىن اڭدىپ، ماي ۇرلاۇ دەلوسىن اشكەـرەلەۇ؛ تاجريبەسىنە سۇيەنپ، قالتارىس جەردە كۇماـدى ادامدى باقلاپ، ۇرلىق دەلوسىن اشكەرەلەۇ...

ما جيانجۇن اشكەرەلەگەن دەلولار وتە كوپ، ونىڭ قىلمىستق توپ ىشنە جالعىز ءوزى جاسىرىن كىرگەن كەشرمەسىن جاۇىنگەر سەرىكتەرى اڭىز ەتە بايانداىدى.

1983 ـ جىلى ما جيانجۇن قاماۇداعى ءبىر ادامـنىڭ ەلەۇلى ءبىر ۇرلىق دستەۇ تۇبمەن بايلانسى بار ەكەندىگىنەن كۇماندانادى، الايدا بۇعان دالەل ـ دسپات تابا الماىدى، سونمەن قىلمىستق تۇپتىڭ ىشكى بولىگىنە جالعىز ءوزى جاسىرىن كىرۇگە بەل بۇادى.

ءبىر كۇنى كەشتە ول ۇستىنە الا جەيدە، كەڭ بالاق سىم كيىپ، ”قولعا تۇسكەن“ قىلمىس كۇماندىسى ساناتىندا جاسانپ، جاڭاعى قاماۇداعى ادامعا ىرقتىلىقپەن جاقىنداىدى، قارسى جاقتى وزدـمەن بىرگە قاشپ شعۇعا شرعالاۇدى جوسپارلايـدى. ەكەۇى ءتۇنى بويى ءبىرتالاي جەرگە دەيىن قاشادى، باسقا 4 سىبايلاسپەن كەزدەسىپ، ولارمەن بىرگە شحىزعا قاشپ بارا جاتقان جولدا باسقا قىلمىس كۇماندىلارى ما جيانجۇننەن كۇماـدانپ، ونى قاتتى ۇرىپ ـ سوعادى.

ما جيانجۇن اۇرعانىنا قاراماستان، باستان ـ اياق ءوزىنىڭ سالاۇاتىن اشكەرەلەمەيدى، اقىر ـ ياعىندا قارسى جاقتىڭ سەنىمنە يە بولادى. سوڭـنان ولار ءبىر ءتۇپ ۇلكەن اعاشتىڭ تۇبىنە كومىلـگەن ارام ولجانى قازىپ الادى. قىرۇار دالـەل ـ دسپاتتى يەلەگەننەن كەيىن ما جيانجۇن قىلمىس كۇماندىلارىن ۇركىتپەي، قىزمەتتەسىمەن بايلانىس جاساپ، دەرەۇ تۇتقىنداۇعا ۇيمداستىرۇدى ايتىپ، وسى قىلمىستق توپتىڭ زاڭ تورىنا تۇسۇىنە مۇمـكىندىك جاسايدى.

بۇقارا بۇل قاھارماندى دستەرىنە بەرىك ساقتادى

ما جيانجۇن ماناس اۇداندىق قوعام حاۇپـسىزدىگى مەكەمەسى قالاشق ساقشى بولىمشەسىنـدە قىزمەت دستەگەن كەزىندە ۋەلوسيپەد جوعالتۇ بۇـقارا ءبىرشاما كوپ اڭىس ەتكەن ماسەلەلەردىڭ ءبـرى بولاتىن. وسى سەبەپتى شاقىلداعان ساري ايازعا قاراماستان، ما جيانجۇن سەرىكتەرىن باستاپ استىرـتىن كۇزەتەدى، ءبىر ايدان استام ۋاقىتتان كەيىن ۇرلىق دستەۇشى ەلەمەنتتەردى تۇتقىندايدى ءارى كوپتەگەن ۋەلوسيپەدتى تاۇپ اكەلەدى.

ول ومىرىندە كوپتەگەن جان جادىراتارلىق ىزگى دستەر دستەگەن: دۇ جياشياڭ ەرلى ـ زايپتى قارتتار بالا سۇيمەگەن، ما جيانجۇن قۇددى ءوز جاقىننا قارايلاسقانداي كوپ جىل بويى قارتتارـدىڭ تۇرمسىنا قارايلاسپ، ولارعا ۇن، كۇرىش ساتپ اپەردى، سۇ تاسپ، وتىن بۇتاپ، باسى ـ كوزدەرىن جۇپ، شاشتارىن الپ بەردى، تازالقتاـرىن دستەدى، ءتىپتى، سوڭعى جۇمستارىنا دەيىن ورنالاستىردى...

ۇزاق جىل قالپتان تىس قىزمەت دستەگەن ما جيانجۇن زورىققانىنان ناۇقاسقا شالدىعادى، شىياگەر وعان شىياحاناعا جاتپ ەمدەلۇدى سان مارتە ايتادى، الايدا ول بار نىتاسن قىزمەتكە ارنايدى.

ما جيانجۇن قۇربان بولعان كۇن اپتانىڭ سوڭى ەدى، ول بايا‌عسىنشا قاربالاستقتان ۇيىنە قاـرايلاسا المادى. جەرگىلىكتى بۇقارا وسى قاھارماندى ەستەرىنە بەرىك ساقتادى، ءار جىلعى چيڭمىڭ كەزىندە ونىڭ قابىرىنىڭ الدى گۇلگە تولدى.

رايونىمىزدىڭ سالىقتا جاتپايتىن كىرىستى جيۇ ـ باسقارۇ رەفورماسى مىندەتىن جوعارى ساپامەن ورىنداۇ كەرەك

انار بۇلت / شينجياڭ گازەتىنىڭ ءتىلشىسى

شى شين 11 ـ ايدىك 29 ـ كۇنى ۇرىمجىدەن حابارلايدى. 11 ـ ايدىك 29 ـ كۇنى اۇتونوميالى رايـون مەملەكەت مەنشىگىندەگى جەردى پايدالانۇ ۇقىعىن وتكەرمەلەۇ كىرىسىن، كەن بايلىعى ارناۇلى كىرىسىن جيۇ ـ باسقارۇ رەفورماسىن جۇمىلدىرۇ، ورنالاسترۇ ءماجلىسىن اشىپ، پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ، مەملەكەتتىك كەڭەستىڭ سالىقتا جاتپايتىن كىرىستى جيۇ ـ باسقارۇ رەفورماسى جونىندەگى شەشىمدەرىن، ورنالاسترۇلارىن جاپپاي دايەكتىلەندىرىپ، تياناقتاندىرۇعا ۇتىپتى دە قاتىستى، ۇاقىت تىعىز، مىندەت اۇىر. 11 ـ ايدىك 29 ـ كۇنى اۇتونوميالى رايـون مەملەكەت مەنشىگىندەگى جەردى پايدالانۇ ۇقىعىن وتكەرمەلەۇ كىرىسىن جيۇ ـ باسقارۇ رەفورماسى جونىندەگى جەردى پايدالانۇ ۇقىعىن وتكەرمەلەۇ كىرىسىن، كەن بايلىعى ارناۇلى كىرىسىن ءبولىپ وتكەرمەلەۇ قىزمەتىن ونان ارى ناقتى، ونان ارى ەگجەي ـ تەگجەيلى يگەرۇ كەرەك.

ءماجلىس مىنانى باسا دارىپتەدى: ءبىر تۇتاس جوسپارلاپ، بىرەەي ءمان بەرۇ، وزەكـكە قىزمەت وتەۇ كەلەلى جاعدايىنا باسا ءمان بەرۇ؛ مىندەت جاۇاپكەرشىلگى شەكاراسىن اداقـتاپ، جاۇاپكەرلىك تۇلعاسىن ايقىندا‌ۇ؛ قىزمەت رەتىمىن يگەرىپ، بەلسەندى، ورنىقتى ىلگەرـلەتۇ؛ بىرگە قۇرۇعا، بىرگە يگىلىكتەنۇگە تاباـدى بولپ، قىزمەت بىرىككەن كۇشن ۇيستـرىپ، جيۇ مىندەت جاۇاپكەرشىلگىن ءبولپ وتـكەرمەلەۇ قىزمەتىن جالپتاپ، ماڭىزى زور. جەر ـ جەر، قاتىسـتى تاراۇلار يدەيانى بىرلىككە كەلتىرىپ، تانمـدى جوعارىلاتىپ، مەملەكەت مەنشىگىندەگى جەردى پايدالانۇ ۇقىعىن وتكەرمەلەۇ كىرىسىن، كەن بايلىعى ارناۇلى كىرىسىن ءبولپ وتكەرمەـ